

WILLIAM GIBSON
YANAN KROM

Çeviren
Sanem Erdem

*Annem Otey Williams Gibson'a ve onun kadar benim de
can dostum olan Mildred Barnitz'e sevgilerimle.*

İçindekiler

Önsöz.....	II
Johnny Mnemonik.....	16
Gernsback Sürekliliği	41
Hologram Bir Gülden Parçalar	55
Uyumlu Tür	63
İç Bölgeler.....	80
Kızıl Yıldız, Kış Yörüngesi	104
New Rose Oteli.....	130
Kış Pazarı	147
İt Dalışı.....	174
Yanan Krom	203

Önsöz

Bruce Sterling

Şairler bu dünyanın onaylanmamış yasa koyucularıysa eğer, bilimkurgu yazarları da saray soytarılarıdır. Hoplayıp zıplayarak kehanetlerde bulunup, ortalık yerde bir taraflarımızı kaşımaya muktedir Bilge Budalalarız biz. Kökenlerimiz ucuz dergilere dayandığı için zararsız görünmemizden dolayı Büyük Fikirler’le rahat rahat oynayabiliriz.

Bilimkurgu yazarları olarak, eğlencenin dibine vurmak için her türlü imkân var elimizde; sorumluluk almadan etki yaratma gücümüz var. Bizi ciddiye almak zorunda hisseden çok az kişi olsa da, fikirlerimiz kültürün içine işler, arka plan radyasyonu gibi görünmez bir biçimde büyüyüp yayılır.

Maalesef bilimkurgunun son zamanlarda pek eğlenceli olmadığı da bir gerçek. Popüler kültürün her biçiminin kötü günler geçirdiği olur; toplum hapşırıldı mı onlar da nezle olur. Bilimkurgu 70’lerin sonunda karmakarışık, benmerkezci ve bayat bir hâl aldıysa, buna pek de şaşırılmaması gerek bu yüzden.

Ama William Gibson, daha iyi bir geleceğe dair en iyi müjdecilerimizden biridir.

Kısa süreli kariyeri, kendisini çoktan kusursuz bir 80’ler yazarı yaptı. 1985’te kendi alanında verilen tüm ödülleri silip

süpüren o müthiş ilk romanı *Neuromancer*'la Gibson, toplumsal damarlara basma konusundaki eşsiz becerisini ortaya koydu. Şok edici bir etki bırakmasıyla, bu türün kapıldığı o dogmatik uykudan uyanmasına yardımcı oldu. O uzun kış uykusundan uyanan bilimkurgu, mağarasını bırakıp modern zamanların parlak gün ışığına çıkıyor ağır adımlarla. Bizlerse zayıflamış, aç kalmışız ve keyfimiz de pek yerinde değil. Bundan sonra her şey farklı olacak.

Elinizde tuttuğunuz derleme, Gibson'ın bugüne dek yazdığı kısa eserlerinin hepsini içeriyor. Büyük bir yazarın şaşırıcı derecede hızlı gelişimini görmek için nadir bir fırsat bu.

Kendisi için belirlediği yön, 1977'de yayımlanan ilk eseri "Hologram Bir Gülden Parçalar" adlı öyküsünden görülebiliyordu zaten. Gibson'ın alametifarikaları burada da mevcuttu: Modern pop kültürün, yüksek teknolojinin ve gelişmiş edebi tekniklerin karmaşık bir senteziydi bu eser.

12 Gibson'ın "Gernsback Sürekliliği" adlı ikinci öyküsünde, bilimkurgu geleneğinin yıkılmakta olan figürünü bilinçli olarak hedef aldığı görülmekte. Dar görüşlü bir tekno-taparlık kılıfı altında "bilimsel-kurgu"ya dair yıkıcı bir reddiye niteliğindedir bu öykü. Köklerini bilen ve kökten bir reforma hazırlanan bir yazar görüyoruz burada.

Gibson'ın yeteneğinin zirvesine çıkması "Yayılan" serisiyle gerçekleşti: "Johnny Mnemonik", "New Rose Oteli" ve o müthiş "Yanan Krom" öyküleriyle. Bu hikâyelerin *Omni* dergisinde yayımlanması, bir bütün olarak türün çitasını yükselten yaratıcı bir yoğunlaşma düzeyini ortaya çıkardı. Bu yoğun, barok öyküler sert, kasvetli tutkuları ve aşırı gerçekçi detaylarıyla birden fazla okunmayı hak ediyor.

Bu öykülerin başarısı, zeki ve kendi içinde tutarlı bir şekilde inandırıcı bir geleceği canlandırmalarında yatıyor. Pek çok bilimkurgu yazarının yıllardır kaçındığı böyle bir çabanın ne kadar zor olduğunu söylemek az kalır. Kıyamet son-

rası öykülerinin, kılıç ve büyücülük fantezilerinin ve galaktik imparatorlukların kolayca barbarlığa dönüştüğü o her yerde bulunan uzay operalarının kara haber gibi yayılmaları, bu entelektüel yetersizlik yüzündendir. Tüm bu alttürler, yazarların gerçekçi bir geleceğe kesinlikle bulaşmak istememesinden doğan bir ihtiyacın eseridir.

Ancak “Yayılan” öykülerinde, modern koşullardan bin bir zahmetle alınmış, bize tanıdık gelecek bir gelecek görüyoruz. Çok yönlü, sofistike ve küresel bir yaklaşıma sahip bu öyküler yeni başlangıç noktalarından türemişlerdir: Robotlar, uzay gemileri ve modern mucize olarak atom enerjisinden oluşan yorgun bir formül kullanmak yerine sibernetik, biyoteknoloji ve iletişim ağı, esas aldığı bu yeni noktaların sadece birkaçı.

Gibson’ın kullandığı çıkarım teknikleri klasik sert bilimkurgunun kullandığı tekniklerin aynısı olsa da, bunları sunma biçimi tamamen Yeni Dalga’ya özgüdür. Sert bilimkurguda her zaman görülen tutkudan yoksun teknoloji meraklıları ve bildiklerinden şaşmayan İşinin Ehli Adamlar yerine, Gibson’ın karakterleri kaybedenlerden, dolandırıcılardan, yoldan çıkmışlardan, dışlanmışlardan ve delilerden oluşan bir korsan tayfasıdır. Onun ortaya koyduğu geleceği kuru bir spekülasyon olarak değil, en dip noktadan, yaşadığı hâliyle görürüz eserlerinde.

Ralph 124C41+ gibi verimli bir Gernsback arketipine, fil-dişi kulesine kapanmış, süper-bilimin nimetlerini avam takımının üstüne yağdıran sıradan teknokrat tipine son veriyor Gibson. Onun eserlerinde, sokaklarda ve arka mahallelerde, yüksek teknolojinin “bir parmağını ileri sarma tuşundan hiç ayırmayan, canı sıkılmış bir araştırmacının tasarladığı sapkın bir sosyal Darvencilik deneyi gibi” bilinçaltında durmadan vızıldadığı, tehlikelerle dolu, kan ter içinde hayat savaşı verilen bir âlemde buluruz kendimizi.

Bu dünyada Büyük Bilim, tuhaf sihirbazlık mucizelerine kaynak oluşturmak yerine, her yerde var olan, her şeye nüfuz eden, sorgulanamaz bir güç teşkil etmektedir. Kitlelerin üzerine yağarak mutasyona neden olan bir radyasyon tabakası, dik bir yokuşu gümbür gümbür çıkan kalabalık bir Küresel Otobüs'tür.

Bu öyküler modern duruma dair daha ilk bakışta tanınacak bir portre çizmektedir. Gibson'ın tahminleri, abartılı bir netlikle, sosyal değişim buzdağının gizli kütesini göstermektedir. 20. yüzyılın sonlarının yüzeyinde uğursuz bir heybetle süzülen bu buzdağının boyutu muazzamdır ve karanlıktır.

Pusuda bekleyen bu canavarla karşı karşıya kalan pek çok bilimkurgu yazarı, geminin buraya çarpacağını öngörerek ellerini havaya kaldırmıştı. Gibson'ı kimse Polyannacılıkla suçlayamasa da, kendisi bu kolay çıkış yolundan uzak durmayı seçmiştir. 80'lerde ortaya çıkan yeni ekolün başka bir özelliğidir bu da: Kıyametten bıkmak. Gibson parmak sallamak ya da ellerini ovuşturmak gibi şeylerle pek uğraşmaz. Gözlerini hiç kırpmadan izlemeye devam eder ve Algis Budrys'in de belirttiği gibi, çok çalışmaktan da korkmaz. Meziyet sahibi olmanın belirtisidir bunlar.

Gibson'da bilimkurguda yeni ve büyüyen bir fikir birliğinin parçası olduğuna dair başka bir işaret daha mevcut: Diğer yazarlarla işbirliği yapma konusunda rahat olması. Bu öykü derlemesinde böyle bir işbirliğiyle yazılmış üç eser yer alıyor. "Uyumlu Tür" nadir bir sürpriz, çılgın bir sürrealizmle dolu karanlık bir fantezi. "Kızıl Yıldız, Kış Yörüngesi", 1980'lerin bilimkurgularına özgü küresel, çok kültürlü bakış açısıyla, özgün ve özenli detaylar taşıyan bir arka plana sahip, yakın geleceğe dair başka bir öykü. Bir Gibson klasiği olan alt tabakalar ile üst teknoloji kombinasyonunu içeren "İt Dalaşı", vahşiliğiyle etkileyen, acımasız ve çarpık bir öykü.

Nihayet kendi sesini bulan bir on yılın yankısını duyuyoruz Gibson'la. Ateşli bir devrimci değil, pratik bir reformcu kendisi. Türün havasız kalmış koridorlarını açıp yeni verilerin taze havasını içeri almaktadır: Teknoloji ve modayla garip ve giderek artan bir şekilde bütünleşen 80'ler kültürüdür bu. Ana akım edebiyatın en tuhaf ve yaratıcı yan yollarına da düşkündür üstelik: Le Carré, Robert Stone, Pynchon, William Burroughs, Jayne Anne Phillips. Ve J. G. Ballard'ın kuvvetli sezgileriyle "görünmez edebiyat" olarak adlandırdığı, kültürümüzü görüş seviyemizin altında şekillendiren bilimsel raporlar, hükümet belgeleri ve özel reklamların o her yere sızan akışını da merakla takip etmektedir.

Bilimkurgu, geçirdiği o uzun kış boyunca kendi yağında kavrulmuş hayatta kalmayı başarmıştır. Gibson ve onunla yeni, büyük bir dalga hâlinde ortaya çıkan yaratıcı ve hırslı yazarlar bilimkurguyu dürterek uykusundan uyandırmış, besleneceği yeni kaynaklar bulması için harekete geçirmiştir. Bu da hepimize çok iyi gelecektir.

Johnny Mnemonik

16

Pompalı tüfeği Adidas çantaya koyup içine dört çift tenis çorabı sıkıştırdım, normalde hiç tarzım değildir ama maksat buydu: İlkel olduğunu sanıyorlarsa teknik takıl, teknik olduğunu sanıyorlarsa ilkel takıl. Bayağı bayağı teknikçiyimdir ben. Bu yüzden elden geldiğince ilkel takılmaya karar verdim. Gerçi bugünlerde ikelliği amaçlamak için bile oldukça teknik olmanız gerekiyor. O on iki kalibrelik fişekleri piring çubuklarla, torna kullanarak, tek tek hazırlayıp kendi ellerimle doldurmam; kovanların elle nasıl doldurulacağına dair talimatların yer aldığı eski bir mikrofiş bulmam; kapsülleri takmak için levyeli bir mekanizma kurmam gerekti – çok ince işlerdi hepsi. Ama işe yarayacaklarımı biliyordum.

Görüşme saat 2300'te Drom'da gerçekleşecekti, ama en yakın istasyondan üç durak sonra metrodan inip tekrar o tarafa yürüdüm. Kusursuz bir yöntem.

Bir kahve büfesinin krom kaplamasından kendime şöyle bir baktım; saçları sert ve kara, keskin yüz hatlarına sahip tipik bir Kafkasoid'dim işte. Bıçak Altı'ndaki kızlar kafayı Sony Mao'ya takmışlardı ve epikantal kıvrımlarla zarif bir dokunuş yapmalarına engel olmak giderek zorlaşıyordu. Ralfi Faça muhtemelen yutmazdı bunu, ama masasına yaklaşmamı sağlayabilirdi.

Drom, bir tarafında bir bar, öbür tarafında masalar bulunan; pezevenkler, işbitiriciler ve gizli saklı işlerle uğraşan her türden satıcıyla dolu, tek ve dar bir alandan ibaretti. Kapıda Manyetik Köpek Bacılar vardı o gece; işler yürümediği takdirde onları aşmaya kalkmak gibi bir niyetim yoktu. İki metre boyunda ve tazı gibi zayıflardı. Biri siyah, biri beyazdı ama bunun dışında estetik cerrahinin imkânları dahilinde birbirlerine neredeyse tıpatıp benziyorlardı. Yıllardır sevgiliydiler ve kavgaları çok pis olurdu. Eskiden erkek olan hangisiydi hiçbir zaman emin olamamıştım.

Ralfi her zamanki masasında oturuyordu. Bana çok borcu vardı. Aptal/dâhi modunda yüzlerce megabaytlık bilgi saklıydı kafamın içinde, bilinçli olarak erişimime kapalı bilgilerdi bunlar. Ralfi bırakmıştı oraya bunları. Ama alma-ya da gelmemişti. Sadece Ralfi, kendi uydurduğu şifreli bir cümleyle geri alabilirdi bu verileri. Ucuza çalışmam zaten ama depolama süresi uzadı mı astronomik ücretler alırım. Ralfi ise cimriydi.

Sonra Ralfi Faça'nın başıma ödül koyduğunu öğrendim. Bu yüzden Drom'da onunla bir görüşme ayarladım, ama yakın zamanda Rio ve Pekin'de çalışmış kaçakçı Edward Bax'ın adını kullanarak.

Ticaretin leş gibi kokusu, gergin sinirlerin metalik tadı sinmişti Drom'a. Çam yarmaları kalabalığın içine dağılmış, kol kısımlarını şişirip birbirlerine sergiliyorlar; ince, soğuk bir gülümseme takınmaya çalışıyorlardı – bazıları kas dokularının altında öyle kaybolmuşlardı ki vücut hatları insanlıktan çıkmıştı.

Pardon. Pardon dostlar. Eddie Bax burada; İthalatçı Hızlı Eddie, profesyonel seviyedeki aleladeliliğiyle spor çantası da beraberinde, bu arada sağ elini içine alacak genişlikteki şu yarığı da lütfen görmezden geliniz.

Yalnız değildi Ralfi. Seksen kiloluk Kaliforniya sarışını bir

et kütlesi yanındaki tabureye tünemiş, tetikteydi; adamın her yeri dövüş sanatları diye bağıyordu.

Hızlı Eddie Bax, çam yarmasının henüz masadan kaldırmadığı ellerinin karşısındaki sandalyeye oturmuştu. “Kara kuşak mısın?” diye sordum merakla. Başıyla onaylarken, mavi gözleri otomatik bir tarama örüntüsüyle gözlerim ve ellerimin arasında gezindi. “Ben de,” dedim. “Benimkisi çantamda hatta.” Sonra da elimi yarığın içine daldırıp başparmağımla emniyet kilidini kapattım. Çıt. “Tetikleri birbirine bağlanmış on iki kalibrelik iki adet pompalı.”

“Silahmış bu,” dedi Ralfi, tombul elini adamının mavi naylonlu gerilmiş göğsüne koyarak onu dizginledi. “Johnny’nin çantasında antika bir silah varmış meğer.” Edward Bax’ın yolu buraya kadarmış.

Adı aslen Ralfi Bilmemne ya da başka bir şeydi galiba, ama sonradan edindiği bu soyadını eşsiz bir egoya borçluydu. Fazla olgunlaşmış armuda benzeyen o vücuduna rağmen, yirmi yıldır Christian White’in bir zamanlar o çok meşhur olan suratını taşıyordu; kendi neslinin Sony Mao’su ve ırksal rock’ın son neferi, Aryan Reggae Grubu’ndan Christian White. Genel kültür benden sorulur.

Christian White: Bir şarkıcının yüksek netlikteki kaslarına, biçimli elmacık kemiklerine sahip klasik pop türünde bir surat. Bir açıdan bakıldığında melek gibi, başka bir açıdan bakıldığında ise hoş bir şekilde ahlaktan yoksun. Ama bu yüzün ardında Ralfi’nin gözleri vardı ve bunlar küçük, soğuk ve siyahtı.

“Lütfen,” dedi, “İki işadamı gibi çözelim şu işi.” Sesinde korkunç, boğucu bir samimiyet vardı ve Christian White’a ait o güzel ağzının kenarları hep ıslaktı. “Lewis,” dedi başıyla kas yığınına işaret ederek, “mankafanın tekidir.” Lewis bu sözü tepkisizlikle karşıladı, parçaları birleştirilerek yapılmış bir sete benziyordu. “Ama sen mankafa değilsin, Johnny.”

“Tabii ki öyleyim, Ralfi; bir yandan beni öldürecek birini ararken, kirli çamaşırlarını depolayabileceğin implantlarla dolu bir mankafayım ben. Çantanın bu tarafından bakınca, bana bir açıklama yapman gerekiyor sanki, Ralfi.”

“Şu son teslimat yüzünden be, Johnny.” Derin derin iç çekti. “Ben bir komisyoncu olarak–”

“Zulacı olarak,” diye düzelttim.

“Komisyoncu olarak kaynaklarım konusunda son derece titiz davranmışımdır.”

“Sadece en iyi hırsızlardan mal alıyorsun yani. Anladım.”

Yine iç çekti. “Genellikle,” dedi usanmış gibi, “aptallardan mal almamaya çalışırım. Ne yazık ki bu kez tam da bunu yaptım.” Üçüncü kez içini çekmesiyle, Lewis masanın benim tarafımın altına bantlanmış nöron sakatlayıcıyı devreye soktu.

Bütün gücümü kullanarak sağ elimin işaretparmağını kıvrırmaya çalıştım ama parmağımla bağlantım kesilmiş gibiydi. Silahın metalini ve kalın kabzanın etrafına sardığım köpük bandı hissedebiliyordum ama ellerim soğumuş balmumu gibiydi, uzak ve etkisizdi. Lewis’in tam bir mankafa olmasını, spor çantasına atılıp tetikte duran parmağımı kapacak kadar bön olmasını umuyordum, ama değildi.

“Bizi çok endişelendirdin be, Johnny. Cidden endişelendik. Elindeki şey Yakuza’nın malı çünkü. Salağın biri çalmış, Johnny. Salaklıktan geberen biri.”

Lewis kıkır kıkır güldü.

O an her şey anlam kazandı, çirkin bir anlam ama, başımın etrafına koyulan ıslak kum torbaları gibi. Öldürmek Ralfi’nin tarzı değildi. Hatta Lewis bile Ralfi’nin tarzı değildi. Ama Neon Krizantem’in Oğulları ile onlara ait bir şeyin ya da muhtemelen onların başka birinden aldıkları bir şeyin arasında kalmıştı. Ralfi şifreli cümleyi kullanıp beni aptal/dâhi moduna sokabilirdi tabii, ben de o mühim programa dair ne varsa hepsini dökülür, tek bir sinyalin bile hatırlamazdım. Ralfi gibi

bir zulacıya bu yeterdi normalde. Ama Yakuza başkaydı. Yakuza öncelikle skuma nedir bilirdi ve programlarının kafamdaki o belirsiz ve kalıcı izlerini birileri çalar mı diye oturup dertlenmezlerdi. Skumalar hakkında çok bilgim yoktu ama duymuştum bir şeyler ve bunları müşterilerime asla anlatmamaya özen gösterdim. Yok, Yakuza'nın hiç hoşuna gitmezdi bu; resmen kanıt gibi bir şeydi bu. Ortalıkta kanıt bırakarak gelmemişlerdi buldukları yere. Ya da canlı bırakarak.

Lewis sırtıyordu. Alnımın tam arkasındaki bir noktayı gözünde canlandırıp oraya zor yoldan nasıl ulaşacağını hayal ediyordu galiba.

“Hey,” dedi alçak, kadınsı bir ses; sağ omzumun arkasından gelmişti. “Siz kovboylar pek de eğlenmiyor gibisiniz.”

“Uza hadi, sürtük,” dedi Lewis, bronz suratını hiç bozmadan. Ralfi boş boş bakıyordu.

“Amma da ciddisiniz. Sağlam saf mal var, ister misiniz?” Kadın bir sandalye çekip adamların onu durdurmasına fırsat vermeden hızla oturdu. Sabitlenmiş görüş alanımın içine anca giriyordu; ayna camlı gözlüğüyle, gelişigüzel kesilmiş kısa, koyu renk saçıyla zayıf bir kızdı. Siyah deri ceket vardı üstünde, içinde de kırmızı-siyah çapraz çizgili bir tişört. “Gramı sekiz bin.”

Lewis usanarak burnundan nefes verip kadını elinin tersiyle sandalyeden devirmeye kalktı. Ama nedense temas kurmayı başaramayınca, kadının eli kalkarak Lewis'in bileğini şöyle bir sıyırdı. Kıpırmızı kan fişkırdı masanın üstüne. Lewis parmak eklemleri beyazlaşacak kadar sıkı sıkı tutuyordu bileğini, parmaklarının arasından kanlar damlıyordu.

İyi de kadının eli boş değil miydi?

Lewis'e tendon zımbası lazımdı. Sandalyesini arkaya itmekle hiç uğraşmaksızın dikkatle ayağa kalktı. Sandalye arkaya devrildi ve Lewis tek bir söz bile etmeksizin görüş alanından çıktı.

“Bir doktora gösterse iyi olur,” dedi kadın. “Fena kesildi.”

“Sen,” dedi Ralfi, birden pek bitkin gelmeye başlamıştı sesi, “başını nasıl bir belaya soktuğunu tahmin bile edemezsin.”

“Yapma ya? Çok gizemliymiş. Gizemli şeylere bayılıyorum. Mesela sizin şu arkadaş niye böyle sessiz duruyor? Donmuş gibi. Ya da şu şey ne mesela?” dedikten sonra, bir şekilde Lewis’ten kaptığı ufak kumandayı havaya kaldırdı. Ralfi bozum olmuştu.

“Sen, ee, mesela çeyrek milyon karşılığında bunu bana verip kaybolmak ister misin?” Dolgun eli kalkıp o solgun, zayıf yüzünü tedirginlikle okşamaya başladı.

“Benim istediğim şey,” dedi kadın, parmaklarını şaklatmasıyla kumanda dönerek parıldadı, “çalışmak. Bir iş. Senin oğlan elini incitti. Ama o çeyreklik avans olarak işimi görür.”

Ralfi tuttuğu soluğunu patlarcasına bırakıp Christian White standartlarını koruyamadığı dişlerini göstere göstere gülmeye başladı. O an kadın da sakatlayıcıyı kapattı.

“İki milyon,” dedim.

“Adamım benim be,” dedi kadın ve güldü. “Çantadaki ne?”

“Pompalı tüfek.”

“İlkelmiş.” İltifat sayılırdı bu.

Ralfi hiçbir şey söylemedi.

“Adım Milyon. Molly Milyon. Buradan çıkmak ister misin, patron? Millet bakmaya başladı.” Ayağa kalktı. Kurumuş kan renginde bir deri pantolon giyiyordu.

O an aynalı gözlüğünün cerrahi dolgu olduğunu fark ettim; gümüş yüzeyleri yüksek elmacıkkemiklerinden pürüzsüz bir şekilde çıkararak gözlerini yuvalarına hapsediyordu. Yeni suratımın yansımasını görüyordum orada.

“Ben Johnny,” dedim. “Bay Faça da bizimle gelecek.”
